

I amb el somriure, la revolta

Franja de Ponent i transgressió. Propostes pràctiques per a viure en català

DAVID CASELLAS

El dia 23 de febrer es va celebrar a Fraga una jornada sobre la transgressió cívica, organitzada per l'Institut d'Estudis del Baix Cinca. Aquesta jornada va servir per a posar en relleu la vitalitat lingüística del català en aquestes contrades, que sovint s'han d'enfrontar soles a la manca de reconeixement per part dels governants d'Aragó i de l'Estat espanyol. Per això cal valorar molt positivament el fet que a Fraga (on es conculquen els drets lingüístics més elementals) es reunissin més d'un centenar de persones. És bo que, en les dures circumstàncies que han d'afrontar, vegin com una part important de catalans del Principat els donen suport, malgrat el desinterès dels partits polítics catalans per unes comarques que representen pocs vots per als seus interessos.

Susanna Barquín, presidenta de l'Institut d'Estudis del Baix Cinca, va fer el discurs d'obertura de la jornada a partir de la imatge de la revolta de Barbados (1838), per exemplificar que els catalans, davant la perspecti-

Patricia Gabancho parlant als assistents

Susanna Barquín, Patricia Gabancho i Maria López Fontanals

va de l'alliberament, no hem de caure en el parany d'escollir l'esclavitud, tal com feren els esclaus protagonistes de la revolta. També ens exposà les línies prioritàries de treball de l'Institut d'Estudis del Baix Cinca: el reconeixement de la llengua i la cultura catalana en la vida pública.

A continuació, Maria López Fontanals, després d'una breu anàlisi històrica de la cultura a Fraga i de concloure que tota mostra d'art i de creació és una transgressió, ens presentà la primera ponent: Patricia Gabancho. Es tracta d'una escriptora nascuda a Buenos Aires i que viu i treballa a Catalunya des de 1974; és autora de nombrosos llibres, entre els quals destaquem *El preu de ser catalans*.

Gabancho es mostrà sorpresa per la vitalitat del català a Fraga i pel fet que des de les escoles s'intenti combatre aquesta vitalitat. Després se centrà en el fet que la cultura s'ha banalitzat, ja que des del poder sembla que interessa de tenir ciutadans acrítics. Actualment, els models de la major part dels ciutadans són els famosos, els esportistes o qualsevol altre personatge sense interessos culturals i amb molt poc sentit crític. Per això, la cultura, que permet d'interpretar la realitat des d'una altra perspectiva, constitueix una transgressió de la societat actual, on hi ha un pensament oficial imposat.

Tot seguit, Gabancho exemplificà la necessitat de la transgressió a partir de quatre personatges catalans de diferents èpoques i professions: Arnau de Vilanova, Antoni Puigblanc, Ildefons Cerdà i

Alfons López Tena presentat per Juli Pallarol

Gabriel Ferrater. Al final remarcà que si la cultura catalana no ocupa l'espai central de l'imaginari popular que tot país necessita, és normal que una altra cultura forastera ocupi aquest espai, amb la consegüent aparició d'un colonialisme cultural. Per això cal potenciar la creativitat de la cultura catalana i construir un imaginari català: la cultura pot ser un antídoto important contra el colonialisme. El poble català ha d'aprendre a pensar des dels propis referents.

Seguidament prengué la paraula Juli Pallarol, que presentà Alfons López Tena, notari que, segons Pallarol, es complicà la vida accedint al càrrec de vocal del Consell del Poder Judicial.

El discurs de López Tena pretengué d'exemplificar que en tota legislació hi ha esclatxes que convé d'aprofitar. L'Estat espanyol és un Estat marginal, ja que les regles de joc principals són definides de fora. Per això podem aprofitar una esclatxa com el fet que l'Estat espanyol signés i ratifiqués, l'any 2001, la *Carta Europea de les Llengües*. Encara que la legislació espanyola no reconegui el català a la Franja, sí que ho fa la *Carta Europea de les Llengües*. De fet, l'Estat espanyol ja ha estat denunciat per l'incompliment d'aquesta *Carta*. Un comitè d'experts ha redactat un informe en què s'insta l'Estat espanyol a potenciar l'ensenyament del català i a incloure mesures específiques per a protegir aquesta llengua a la Franja. De la mateixa manera, encara que l'Estat espanyol no reconegui la possibilitat de celebrar un referèndum, aquest és un dret reconegut per la Unió Europea. Així, anant de la llei a la llei, és com Catalunya ha de trobar esclatxes que li permetin d'avançar cap a la plena sobirania.

onal. Ara bé, sense un clar suport popular, un procés d'autodeterminació no té la solidesa ni el suport internacional necessaris.

També López Tena, responent una pregunta de l'auditori, deixà clar que si el Principat de Catalunya exercís ara el dret a l'autodeterminació, en quedarien fora tots aquells territoris (com la Franja) que no hi haguessin estat incorporats o que no haguessin fet constar aquesta possibilitat en els corresponents estatuts.

Després d'un descans es reprengué la jornada amb la presentació del llibre *Elogi de la transgressió*, a càrrec de Judit Mulet (professora de l'IES Baix Cinca), d'Àngel Velasco (coeditor) i de Ramon Camats (autor).

Cal tenir en compte que el dret a decidir és dels ciutadans, no pas solament dels polítics, i els ciutadans han de poder decidir de poder decidir de transgredir conscientment. Fer un referèndum, per exemple, per a la sobirania és un acte important sobretot per al reconeixement i suport internaci-

(Vegeu la ressenya d'aquest llibre en la p. 46 d'aquesta revista).

Finalment, Pep Labat ens presentà Natxo Sorolla, doctor en sociologia, molt conegut a la comarca, el qual ens exposà les dades demolingüístiques de coneixement i ús social de la llengua catalana a la Franja, arran d'un estudi realitzat conjuntament pel govern d'Aragó i de Generalitat de Catalunya. La Franja és poblada per 46.694 habitants, repartits en les comarques del Baix Cinca, el Matarranya, la Llitera i la Ribagorça, cosa que representa el 0,36 % de la població dels Països Catalans. A través de 868 enquestes, l'estudi conclou que el 98,5 % de la població entén el català, el 88,8 % el sap parlar, el 72,9 % el sap llegir i només el 30,3 % l'escriu. També destaca una dada important: el 71,1 % de la població s'identifica com a parlant d'aquesta llengua, la xifra més alta dels Països Catalans. Per tant, en aquestes terres es dona la paradoxa d'haver-hi un coneixement molt gran de la llengua catalana, una identificació amb el català molt alta (fins i tot amb un petit creixement), però, en canvi, un ús escrit molt limitat.

Per als qui venien de fora, la jornada es va completar amb un interessant recorregut per Fraga, un recital del cantautor Anton Abad i, l'endemà, una visita a Mequinensa, població natal del famós escriptor Jesús Moncada (1941-2005). ♦

FOTOS: R. PUIG COROMINES

Lourdes Ibarz explicant com es vivia en la vella Mequinensa, situada al peu del castell i feta enderrocar per Franco